

73. Budapest, XI. Hunyadi János utca 16.

Ró, Á

2006. szeptember 26. és december 29. között megelőző feltárást végeztünk Albertfalván, a mintegy 6500 m²-nyi telken. A szóban forgó terület az albertfalvai auxiliáris vicus É-i részén, a tábor porta principialis sinistrajától mintegy 300–400 m-re található, a táboron keresztülvezető limesútszakasztól Ny-ra. Feltárásunk során összesen 225 régészeti jelenség került elő, valamennyi a római korból. Ezek mind telepjelenségek voltak. A feltárt teleprész időrendjéről a leletanyag jelenlegi feldolgozottsági szintjén egyelőre az alábbiak vázolhatók fel.

A kora Flavius-korban már lakott volt a terület; a markomann-háborúk okozta pusztítások után újjáépítések folytak; a település tovább élt – igaz lecsökkent intenzitással – egészen a Severus-korig. A 13. sz. közepe, középső harmada utáni, folyamatos lakottságra utaló leletanyag nem került elő. A feltárási terület nagyjából középtengelyében egy Ny–K-i irányú, 2–2,5 m szélességű lekövezett út került elő, melynek É-i oldalát palánkkerítés szegélyezte. A limesútra merőleges irányú bekötőút széleit nagyobb szegélykövekkel rakták ki, a kövek között sóderozás nyomait figyeltük meg. Főként ezen út mentén sorakoztak a lakó- és gazdasági jellegű objektumok. Mindenképpen érdekes, hogy az úttól D-re, vagyis a táborhoz közelebb jóval ritkább volt az objektumsűrűség mint az úttól É-ra. Meglehetősen sok, csaknem 30 lakóobjektum került elő, amely némiképp árnyalja azt a szakirodalomban elterjedt képet, hogy az albertfalvai vicus É-i része amolyan „ipari negyed” lenne, szemben a D-i és Ny-i teleprészekkel, ahol a lakófunkció dominál. Noha találtunk ipari- és gazdasági jellegű objektumokat is, ezek azonban nem alkottak funkcionálisan elkülönülő „negyedeket”, inkább csak a lakóhelyek melletti, a lakófunkciót kiegészítő, azzal párhuzamosan futó tevékenységi körökre utalnak.

A lakóobjektumok többféle típusba oszthatók. A vicus palánkperiódusára jellemző, sarkain lekerekített, téglalap alakú lakógödörből 25 került elő. Méretük változó, a legkisebb 220×160 cm, a legnagyobb 420×270 cm kiterjedésű. Tapasztást csak a lakógödörök felénél találtunk, a többi döngölt padlójú volt. Egyetlen kivételtől eltekintve valamennyire jellemző, hogy belterükben nincsenek függőleges oszlopok támasztására szolgáló cölöplyukak, vagyis tetőzetüket nem ágasfás támaszték, hanem valószínűleg komolyabb, épített felmenő falazat tarthatta. A felmenő falazatok a gödörbetöltésekből előkerült leletanyag alapján vályogtéglából és kőből készültek. A lakógödörön belül csupán egyetlen esetben mutatkozott tüzelőhely. Az általánosnak mondható téglalap alakú típus mellett, egyetlen esetben jelentkezett kör alakú lakógödör. A 350 cm átmérőjű objektumban sem cölöplyukakat, sem tűzhelynyomokat nem találtunk.

2006. évi feltárásunk során sikerült negatív struktúrájában teljesen egészében feltárnunk egy 11,4×7 m kiterjedésű, zárt téglalap alakú, öt helyiségből álló,

„L”-alakú belső folyosós, gerendavázis építményt, melyet mérete és beosztásbeli sajátosságai révén biztosan lakóépületként határozhatunk meg. A K–Ny-i tájolású épület alaprajzát tekintve szoros hasonlóságot mutat több, főként a vicus déli „négyedében” megfigyelt, kőből épített lakóház első periódusával, ahol ugyancsak „L”-alakú középső folyosóból nyílnak a helyiségek. A száraz őszi miatt bekövetkezett radikális talajvízszintcsökkenés lehetővé tette a nagyobb számban előkerült kutak teljes mélységű kibontását. A tizenöt dokumentált kút közül tíznél sikerült a római szintektől számítva átlagosan 2,5 m mélységben jelentkező, hordóból átalakított fa kútbéléseket dokumentálni, majd kiemelni. A hordóval bélelt kutaktól eltérő típusú, technikájú kútbélés nem volt. Csupán egyetlen esetben, egy kőből rakott kútnál tűnt úgy, hogy nem hordótesttel, hanem valamilyen más eljárással, deszkák és hasábfák együttes alkalmazásával oldották meg a fabélést. A kútbélésként szolgáló fahordók meglehetősen egységes szerkezetűek voltak: 20–26 db, alsó végükön kihegyezett dongából álltak, melyek belső oldalán körbefutó vájatot véstek ki. A legtöbb fabéléses kútnál megmaradtak az íves dongákat kívül összefogó, puhafa abroncsok, sőt néhol az abroncsvégek összeerősítésére szolgáló háncsok is. Az abroncsolás meglétéből arra következtethetünk, hogy a kutaknál másodlagosan felhasznált hordókat – aljuk és fedelük kiütésétől eltekintve – ép állapotban sülyesztették a kútnába. A kutak vastag iszaprétege több, teljesen ép, zömmel vízhozásra használt kora császárkori edényt őrzött meg, míg a kútbélést körülvevő 2–3 m átmérőjű kútna rendszerint leletben szegény volt.

BESZÉDES JÓZSEF

74. Budapest, XI. Madárhegy, Budaörsi út–Rupphegyi út

LT?, Ró

2006. szeptember 26. és november 24. között próbaszondázást végeztünk a 1289/1–5, 1296/3–8, 1528/9–14, 1528/25 hrsz. ingatlanok területén.

Az 1A területen (Felső határút–vizesárok) 3 szondát nyitottunk, objektum, leletanyag egyikben sem mutatkozott.

Az 1B terület É-i zónájában (vizesárok–Rupphegyi út) 3 szondát nyitottunk. Az I. szondában (5×25 m) a modern kori feltöltés alatt világosbarna homogén agyagos réteg jelentkezett. Ez alatt egy terméskövekből összedobált kőkupacot találtunk, amely szürke, átvizesedő agyagos rétegbe ágyazódott.

Az 1B terület déli zónájában (vizesárok – Rupphegyi út) 8 szondát nyitottunk, melyek rétegtani viszonyai teljesen megegyeztek. A II szonda (5×25 m) É-i felében egy É–D-i, K–NY-i irányú, derékszögben beforduló, jelenlegi állapotában 2,8–3 m széles kőkonstrukciót találtunk, melyet a fent említett szürke, tömött, agyagos rétegbe ágyaztak. Az objektum átvágása során megállapíthattuk, hogy a konstrukció 3–5 sorban felhalmozott terméskövekből,

homok- és mészkövekből áll, kötőanyag nélkül. Ez az objektum nyomkövethető volt É-i, Ny-i és K-i irányban is. A X. szondában jelentős mértékben félkörben kiszélesedett. É-i irányban a saroktól kb. 27 m hosszan, Ny-i irányban kb. 17 m hosszan találtuk meg a konstrukciót, de bizonyos, hogy tovább folytatódik mindkét irányban. A kövek között 1–2 alkalommal római téglatöredékeket találtunk. A XVI. szondában a kőkonstrukció tisztítása során Antoninus-kori terra sigillata tányér (Drag. 18/31) töredéke került elő. A kőkonstrukció körüli mélyítés során mindenhol a vastag, fekete tömör réti talaj jelentkezett, jelentős mennyiségű állatcsont- és kerámiatöredékekkel. Ezen réteg mélyítésekor egy apró köves-sóderes, vékony (max. 5–10 cm vastag) réteget regisztráltunk, mely a kőkonstrukció alá futott, annál korábbi jelenségnek tűnt. E felületről római üveg töredéke és egy cipőtalp-szegecsnek tartható vas került elő. A többi fent felsorolt szondában mindenhol római-kelta jellegű kerámiatöredékek és nagy mennyiségű állatcsont került elő. A II., XVI., és XV. szondákban az SE 35 határozott körvonalai miatt ez a réteg járószintnek, egyfajta római felszört köves útnak tekinthető. A VI. szonda (5×5 m) nyitásánál is a kőkonstrukció kiterjedésének megismerése volt a fő szempont. Itt az SE 35-el azonos mélységben a tömör fekete réti talajban nagy mennyiségben, de objektumhoz nem köthetően kerültek elő római házikéremia töredékei és állatcsont. A további mélyítés során 4 sekély folt jelentkezett, amelyek bontásából semmilyen leletanyag nem került elő.

Az 1C területen (Rupphegyi út K-i oldala, Öregek otthonától É-ra) a XIV. szonda (5×25 m) K-i felében 2 m mélységig újkori feltöltés jelentkezett. A szonda déli felében, a Ny-i metszetal mentén egy 40–50 cm széles, 2–3 sorban kisméretű terméskövekből összerakott, de határozott körvonalat mutató, átvágása során 2,1 m mélyen kb. 1×1,8 m nagyságú területről nagy mennyiségű kelta jellegű kerámiatöredék került elő. Körülöttük semmiféle folt, beásási gödörre utaló jel nem volt megfogható.

HÁRSHEGYI PIROSKA

75. Budapest, XI. Mórész Zsigmond körtér R, B, Ró

2006. szeptember 19. és november 3. között régészeti szakfelügyeletet biztosítottunk a 4. sz. metróvonal állomásának területén végzett földmunkákhoz. A földkitermelés során összesen 79 régészeti objektum foltját regisztráltuk.

Közülük 9 a késő rézkor időszakára datálható (badeni kultúra) népességéhez kapcsolható. Az előkerült hulladékgödrök mellett fontosak a nagyobb kerámiaedények töredékével kirakott aljú, többrétegű, hamus-faszenes betöltésű, többször letapasztott gödrök.

A középső bronzkor végére (késő Vátya-időszak) datálható 16 objektum. A tároló- és hulladékgödrök, valamint cölöplyukak mellett előkerült egy K-Ny irányú, 3 m széles árok, amely É felől határolta a települést.

Az előkerült objektumok többsége a római korra, ezen belül a Kr. u. 1–2. századra keltezhető. A hulladékgödrök mellett 9 téglalap alaprajzú, földbe mélyített ház került elő. A lelőhelyen feltárt legfontosabb objektum ugyancsak az 1–2. századra datálható vaskohó, amely egy nagyobb és egy kisebb kemencéből, ezekhez kapcsolódó hamuzó, ill. munkagödörből és egy földbe mélyített téglalap alakú műhelyépületből állt. A kemencéket az agyagos altalajba vájták, amely a tűztérnél 10 cm vastagságban vörösre égett, a gödör fölé vályogtégglából emeltek kupolát. A kemencéket föld alatti, szintén vörösre átégett falú alagutak kötötték össze a munkagödörrel. Az alagutak falának vastag átégése alapján ezeken folyt az olvadt vas a munkagödörbe. A nagyobb kemencében nagy, kettéhasadt vasérc-tömb, ez alatt vörös salak, a kisebb kemence mellett kohósalak, ill. vasércrögök, a műhelyépületben vasöntecs és kisebb vastárgyak kerültek elő.

REMÉNYI LÁSZLÓ

76. Budapest, XVI. Nógrádverőce utca I. Sza, Á, Kö

2006. szeptember 6-án régészeti szakfelügyeletet végeztünk a Nógrádverőce utca, Ajak utca–Nógrádverőce utca 104074/4 hrsz. közötti területén gázvezeték fektetése kapcsán. A földmunkák 1,4 m mélységben folytak. Az árokban a felső 30–40 cm vastag útréteg alatt sötétbarna agyagos réteg jelentkezett, amelyben helyenként korábban lefektetett közművek is voltak. Az Ajak utcától É-ra levő szakaszon az útréteg alatt, a sötétbarna agyagos réteg felett egy világosbarna laza kevert réteg is jelentkezett helyenként 50–60 cm vastagságban. A gázvezetékárók kisásása során szarmata és Árpád-kori kerámiatöredékek kerültek elő. 2006. szeptember 14-én és 16-án újabb szakfelügyeletet tartottunk, ezúttal az Ajak utca–Nógrádverőce utca 104074/10 hrsz. közötti területen. Itt is a sötétbarna agyagos réteg jelentkezett, ebben a sötétbarna agyagos rétegben szarmata kori objektumokat, összesen 4 kemencét, illetve azok maradványait észleltük. A területéről nagy mennyiségű szarmata és kisebb mennyiségű középkori kerámiát gyűjtöttünk.

ÉDER KATALIN – KOVÁCS ESZTER

77. Budapest, XVI. Nógrádverőce utca II. Sza

2006. szeptember 28-án felkerestem a helyszínt, az árkot addigra visszatemettem. A helyszínnel szemben, a Szilas-patak és a Nógrádverőce utca közötti földszávon terepbejárást végeztem. A Zsemlékes és a Zsarnó utcák által határolt területen, rossz látási viszonyok között, lucernában viszonylag sok kerámiatöredéket gyűjtöttem. A lelőhely a Zsemlékes utcáig nem húzódik le, attól 8 m-re É-ra találtam az első császárkori kerámiatöredékeket. A Zsarnó utca vonalán túl, a combig érő gazban a